

שפת הים

עשית דבר
בארץ או בעולם
היכן תספר?
בכפר
על שפת הים

היום צריך לחצות כביש ראשי במחלף כדי להגיע לשם. כשהייתי קטן לא עמד דבר, בין הכפר לים. הרוצה לרחוץ היה חוצה את החורשה אשר בפאתי הכפר, מטפס במעלה החולה הראשונה, יורד ועולה בחולה השניה וכך מחולה לחולה עד לחוף הים. לא כדאי יחף, בבוקר זה נעים, בצהריים זה חם וכפתורי קוצים נחבאים שם גם. עוד מרחוק, רואים מראשי החולות, את המזח המנומנם. מרבה רגליים ענק, גופו באויר ורגליו בים, במה שימש? לשם מה הוקם? יש אומרים: מעפילים – ב-48, אנשי אלטלנה נחתו שם. יש אומרים: תפוזים – אף תפוז לא יוצא משם. ואולי כל המזח הגדול הזה קיים, רק כדי שנקפוץ ממנו לים.

אם הלכת בכוון הנכון, אתה מגיע לחוף במקום שבו נושק החול הרך בסלע המוצק ושם, בין הקשה והרך, יורדת הדרך והחוף אליך נפתח. אתה עומד מולו, לפניך זוחלים הגלים לשמאלך המצוק, עדיין מגומגם, ומימיך החולות הלבנים נושקים לים. פונה שמאלה, צועד יחף על הפס שבו נושקים הלח והרטוב. משמאלך מתגבה מצוק הכורכר, לרגליו סלעים שהטיל ענק במשחק, מעל מציצים הבתים שבקצה המצוק, עוד מעט יתדרדרו במורד ללא חוק. ואורי אמר: המצוק מתמוטט, הסלעים נופלים והבתים איתם, זה לא ספונטאני, זה מעשה ידי אדם. האשמים: סכר אסוואן המונע מן החול, שהיה גורר הנילוס מהרי אתיופיה להגיע לכאן ושוברי הגלים שהקימו העירוניים כדי לאלף את הים אשר לידם. לפעמים חושף המצוק הרם, חמוק חמרה אדמדם ושם בעונה פורחת חבצלת החוף בפרח גדול לבנבן. לעיתים תגלינה רגליך בין הגלים העייפים החוזרים מן המצוק, את הזיפזיף הרטוב. אתה חוזר והולך צפונה, ולמצוק בא הסוף. אחריו, אל מול החולות, עומד המזח על רגליו הגדולות, רגלי בטון מזוין. "יעמוד לעולם" חשבו בוניו, אך לא כן הים. "אבנים שחקו מים" זה שם. המים המלוחים התמימים חדרו בנימים, החלידו את הברזל, זה הגדיל את נפחו סדק את הבטון ולסדקים חדרו מים בהמון. כך המבנה, מעשה ידי אדם, שחרג אל תוך הים, נאכל שנה אחרי שנה עד שנעלם.

אתה ממשיך והולך צפונה על קו המים. את דרכך חוצים סרטנים. קטנים שקופים וזריזים הולכים על צידם מן החוף אל הים. ערימות של צדפים, שלד של דיון, קרשים ישנים ותיבת

תפוחים מלוחים. עובר ברגלך את השפך בו המים שקופים מהירים ובהירים לפעמים אתה רואה, דוקא שם, המוני סרטנים גדולים כחולים או סגולים בעונתם. ממשיך והולך בין חולות מים ושמים, האויר שקוף וכחול ולבן בעיניים. הולך עד שנתקל בגבעת הכורכר שעל שפת המים. עולה בגבעת הכורכר, בשביל מתפתל וצר, יורד ואתה מוקף במפרץ נהדר. אבוזבורה כינו אותו פעם, מכמורת ובית ספר לדייג עכשיו. הלאה בכוון צפון מפרץ ועוד מפרץ בואכה גבעת אולגה. מזרחה משם מתייצבים החולות הנודדים ובחובם גן עדן קטן. החולות באים מן הים ומכסים על שכבת קרקע כבדה אדמת נחל שחורה או חמרה אדומה. שכבה המעכבת את חלחול המים לתהום רבה. בין שכבת החול ושכבת האדמה האדומה נלכדים מי הגשם, נספגים בחול ונשמרים לקיץ היבש והחם. מעל, בראשי החולות, צומחים רב שנתיים. עצים ושיחים היודעים לשלח שורשים עמוקים ולהגיע אל המים הטמונים בחול. ביניהם: רתמים, אלונים וגפנים. אתה רואה גפן גדלה בראש החולה ואינך יודע מי עושה את מי החולה הנותנת לגפן משען או הגפן האוחזת את החול בשורשיה. באביב, לפני שיבשה השכבה העליונה, מציצים, גדלים, פורחים ומתים, המוני עשבים ופרחים. שטיח נפלא הנפרש כל שנה מחדש. לזה קראתי: "שדות הציד הנצחיים של הרוח הגדול".

הים, זה לא רק מים וחול. הים, זה האנשים, אנשי הקיץ ואנשי החורף. אנשי החורף הולכים לים כל ימות השנה. אנשי הקיץ רק בקיץ. בין אנשי החורף הגמלים, חומה וחופשי. לכל אחד מהם שיירת גמלים. על כל גמל אכופים שני ארגזי עץ, פתוחים מלמעלה ונפתחים מלמטה. בראש השיירה חמור ועליו רוכב חופשי הגדול או חומה הקטן.

מה הם עושים בים? מחפשים את הזיפזיף. תערובת של חלוקי אבנים קטנטנים, חול גס ושברי צדפים. שהיתה משמשת ביחד עם המלט בעשיית הבטון. הזיפזיף נחבא בין החוף והגלים וצריך לחפש אותו. כשהיה מוצא, חומה או חופשי, אוצר של זיפזיף, היה מבריך עליו את הגמל הראשון ומעמיס באת שפיכה את הזיפזיף הרטוב. ממלא בארגז האחד וחוזר וממלא בשני. מקים את הגמל, מקדמו מרחק גמל, מבריך את השני וחוזר חלילה עד שמתמלאת כל השיירה או שנגמר האוצר. השיירה התמלאה, מוביל אותה דרך החולות, וזה רק גמל יכול, אל החצר, חצרו של החבר. שם ליד הערימה, שבין הכביש והגדר, מעמידים גמל אחרי גמל, פותחים את תחתיות הארגזים והזיפזיף נושר. וכך מתחילים לבנות בית אימון, חדר או באר. כך זה היה בעבר. היום הזיפזיף נגמר והאשמה? כמובן סכר אסוואן.

נחזור בזמן. החיילים חזרו הביתה ממלחמת העולם. אחדים קנו אופנוע משומש ועבדו במישקם, לא כן ירבעם. הוא קנה משאית ארבע על ארבע – להובלת זיפזיף מהים. משאית בדרפורד מעודפי הצבא. ראה דניאל חופשי וקנה גם. עידן הגמלים תם.

בין אנשי החורף מקום מיוחד לאוספי המציאות ובעיקר לסמדר. סמדר היה נוסע בעגלתו לאורך החוף ואוסף מציאות לרוב קרשים עלובים וגרוטאות. לעיתים נדירות היה מעלה בעגלתו חביות. חבית של שמן או סולר שהים פלט. בחבית מאתיים ליטר, איך מעמיסים אותה על העגלה ואיך סחב אותה סוסו במעלה החולה, כל זה נעלם, אך את החבית הנוסעת ברחוב הראשי ראו כולם.

אני ואחי אורי היינו אנשי חורף גם. לא מקצוענים כסמדר, אבל בהחלט חובבים מתמידים ופעם נסענו, בעיצומו של החורף, לים בטרקטור החדש שקנה אבא לא מכבר. הגענו לאחד המפרצים צפונה למכמורת וחיפשנו דבר. עלתה הגאות, הים סער ופתח היציאה מן המפרץ נסגר. גייסנו את כל תושבינו ושארית אומץ ליבנו כדי להציל את הטרקטור היקר. לבסוף הוא עבר.

בים הקיץ הוא העיקר. בשבת באים לים כולם, אף אחד לא נעדר. זה המקום בו רואים ונראים – דיזינגוף שבכפר. שם מתגלות היפות בבגד הים, יפות יפות שבא לבכות, למה הן מחכות? זאב אושרי הגיבור מתגאה בשריריו, מרובעים בבטן וארוכים בגב. גיורא הקטן הולך על ידיו. כפורום לרומא כאגורה לאתונה, כשוק והככר, כך הים היה לכפר. כשגד היה לשר, להיכן בא להתגאות? לים שבכפר. כשרן הפציץ את שדות התעופה במצריים, להיכן בא משם, אלינו למים. שם בים כשהתחת בחול והרגליים במי אפסיים. לא חשוב היכן אתה גר, בעיר או בניכר, ה"מקום" בשבילך זה הים שבכפר.